

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

انگیزش در یادگیری:

چستی و چگونگی؟

دکتر بتول اقبالی - ماریا جلالی

دی ماه ۱۳۹۲

مقدمه

چرا انگیزش؟

❖ آموزش و پرورش نیروی انسانی، یکی از ارکان بنیادین و مهم در رشد و توسعه اقتصادی-اجتماعی، فرهنگی و سیاسی به شمار می‌رود.

❖ برنامه‌های آموزش نیروی انسانی متناسب با نیازهای بهداشتی و درمانی، قادر خواهد بود سطح سلامت جامعه را به حدی برساند که مردم بتوانند از نظر اجتماعی و اقتصادی زندگی مولدی داشته باشند.

❖ داشتن انگیزه یادگیری برای این نیروی انسانی از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است.

اهداف جلسه

❖ آشنایی با تعاریف انگیزش

❖ آشنایی با انواع انگیزش

❖ انگیزش از دیدگاه نظریه‌های یادگیری

❖ شناخت دلایل و نقش انگیزش در یادگیری

❖ شناخت راهکارهای ایجاد انگیزش

تعاریف

❖ **Motivation** (برانگیختگی): وضعیت کسی است که به انجام رفتار به شیوه‌ی خاص تشویق شده باشد.

❖ **Incentive** (انگیزش): پاداش یا تأییدی است آگاهانه یا غیرعمدی که حاصل آن تعدیل رفتار است.

❖ انگیزش‌ها به توانایی و ارزش‌های فرد وابسته است.

❖ **Motivation** اصطلاحی است که به وسیله معلمان و روانشناسان به کار می‌رود.

❖ **incentive** اصطلاحی است که بین سیاستگذاران و اقتصاددانان رایج است.

تعاریف

❖ انگیزش به نیروی ایجادکننده، نگهدارنده و هدایت کننده رفتار گفته می شود.

❖ انگیزه: نیاز یا خواست ویژه ای است که انگیزش را موجب می شود.

❖ انگیزش را عامل کلی مولد رفتار اما انگیزه را علت اختصاصی یک رفتار به حساب آورد.

❖ انگیزه مجموعه‌ای از نیروها است که باعث می‌گردد فرد به روشهای خاصی عمل کند.

❖ انگیزه‌ها علل فعالیت هدفمند و رفتارند.

❖ انگیزه از یک سو اشاره به تلاش افراد برای ارضا خواسته‌هایشان دارد و از سوی دیگر انگیزش افراد وابسته به شدت انگیزاننده‌هاست.

❖ انگیزه یکی از عوامل اساسی در یادگیری است و می‌تواند بر جنبه‌های مختلف رفتاری دانشجویان نیز در محیط‌های آموزشی مؤثر باشد.

❖ محققان زیادی انگیزه تحصیلی را تنها عامل دارای اثر مستقیم در موفقیت تحصیلی میدانند و معتقدند سایر عوامل مؤثر در موفقیت تحصیلی اثرات خود را از طریق انگیزه تحصیلی، بر روند تحصیلی دانشجویان اعمال می‌کنند.

❖ آشکار است دانشجویانی که انگیزه کافی نداشته باشند تلاش زیادی برای موفقیت نخواهند کرد.

❖ سؤال:

✓ اگر از شما خواسته شود به بیان ویژگی‌های فراگیران خوب
پردازید چه می‌گویید؟

✓ خصوصیات نظیر سخت‌کوشی و علاقمندی و هوش و.....؟
✓ یا انگیزش؟

❖ انگیزش به معنای کشش، رغبت و یا تمایل در فرد است که وی
را به انجام کارها در جهت دستیابی به هدفی خاص وامی‌دارد.

انواع انگیزش

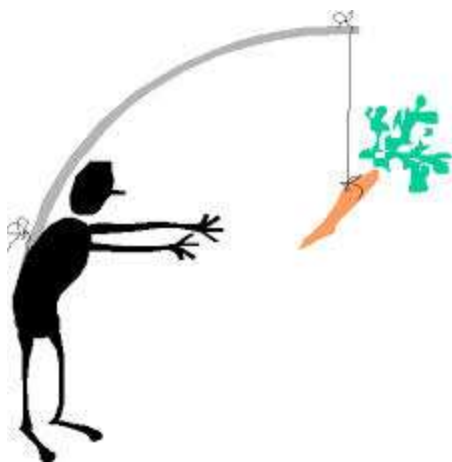
❖ نظریه پردازان این حوزه، انگیزش را به دو نوع کلی تقسیم کرده‌اند:

❖ انگیزش بیرونی:

زمانی وجود دارد که افراد به وسیله پیامدی که خارجی است و یا از لحاظ کارکردی مربوط به فعالیت است که در آن افراد درگیر می‌شوند، برانگیخته می‌شوند.

❖ انگیزش درونی:

بدین معنی است که شخص برای انجام موفقیت‌آمیز تکالیف خود تمایل درونی دارد، خواه برای آن ارزش بیرونی داشته باشد یا نداشته باشد.

انواع انگیزش

- ❖ وقتی افراد به علت عوامل بیرونی برانگیخته می شوند، برخی پیامدهای خوشایند را به عنوان هدف در نظر می گیرند. (مانند گرفتن نمره خوب جهت اجتناب از تنبیه) پس به شناسایی روش خاصی از رفتار می پردازند که برای رسیدن به هدف مناسب است.
- ❖ متأسفانه درک تأثیر انگیزش های درونی در روند یادگیری و کسب تجارب و مهارت ها به طور عینی برای همگان در دسترس نیست.

انگیزش

از دیدگاه نظریه‌های یادگیری

انگیزش از دیدگاه نظریه‌های یادگیری

❖ رویکرد رفتاری

✓ انگیزش را وابسته به کسب تقویت و اجتناب از تنبیه می‌داند.

✓ در این رویکرد مشوق‌ها منبع انگیزشی فراگیران به حساب می‌آیند.

معلم‌ان به کمک نمره، جایزه، تشویق کلامی و برخورد محبت‌آمیز، فراگیران را به درس خواندن و رفتارهای پسندیده وامی‌دارند و با سرزنش، توبیخ، ترشروی و بی‌مهری، آنان را از تنبلی و انجام رفتارهای ناپسند باز می‌دارند و سطح انگیزش آنان را بالا می‌برند.

انگیزش از دیدگاه نظریه‌های یادگیری

❖ رویکردهای شناختی

- ✓ اندیشه‌های فرد منشأ انگیزش است و انگیزش درونی بیشتر از انگیزش بیرونی مورد تأکید است.
- ✓ مفهوم نزدیک به انگیزش در این رویکرد، انگیزش شایستگی است.
- ✓ افراد برانگیخته می‌شوند تا با محیط خود به طور مؤثر برخورد کنند،

بر دنیای خود مسلط شوند و اطلاعات را به طور مؤثر پردازش نمایند، مردم این کارها را انجام می‌دهند چون برای تماس مؤثر با محیط دارای انگیزش درونی هستند.

انگیزش از دیدگاه نظریه‌های یادگیری

❖ رویکرد انسان‌گرایی

✓ منبع اصلی انگیزش، توانایی فراگیر برای رشد شخصی، آزادی انتخاب هدف‌های زندگی و ویژگی‌های مثبت (مانند حساس بودن نسبت به دیگران) است.

✓ برای ایجاد انگیزش باید احساس شایستگی، خود مختاری و عزت نفس را در افراد افزایش داد.

انگیزش از دیدگاه نظریه‌های یادگیری

❖ انگیزش و نیاز

✓ مازلو از مهم‌ترین نظریه‌پردازان انسان‌گرا، انگیزش را با توجه به نیازها توضیح می‌دهد.

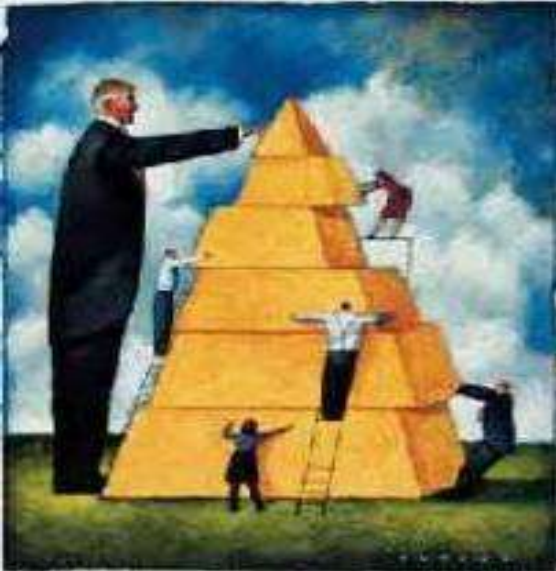
✓ نیاز به یک حالت ناشی از کمبود یا محرومیت در فرد گفته می‌شود.

✓ از دیدگاه وی نیازها به دو دسته نیازهای

کمبود یا کاستی و نیازهای رشد یا بالندگی تقسیم می‌شوند.

✓ دسته اول نیازهای اساسی و دسته دوم

فرانیازها نام دارند.

انگیزش از دیدگاه نظریه‌های یادگیری

✓ نیازهای اساسی شامل: نیازهای فیزیولوژیک، نیاز به امنیت یا ایمنی، نیاز به عشق و تعلق، نیاز به عزت نفس یا احترام به خود. توجه به این نیازها از نخستین وظایف معلم است.

✓ فرانیازها نیرویشان از میل آدمی به رشد و بالندگی سرچشمه می‌گیرد و عبارتند از نیازهای فرد برای رسیدن به آنچه که در حداکثر توان و استعداد دارد.

✓ وقتی همه نیازهای اساسی برآورده شدند، انسان به فکر **خودشکوفایی** می‌افتد یعنی می‌کوشد تا توانایی‌ها و استعدادهای خودش را کشف کند و آرمان‌هایش را تحقق بخشد.

انگیزش از دیدگاه نظریه‌های یادگیری

❖ رویکرد اجتماعی-فرهنگی

- ✓ منبع انگیزشی مهم برای بعضی افراد، بودن با یکدیگر و داشتن رابطه دوستانه متقابل با آنان است.
- ✓ اگر فراگیران عضو مؤسساتی باشند که برای یادگیری ارزش قایل شوند، انگیزش آنان برای یادگیری بالا خواهد بود.

انگیزش از دیدگاه نظریه‌های یادگیری

❖ رویکرد انتظار ضرب در ارزش

ارزش تشویقی موفقیت \times انتظار موفقیت = انگیزش

انگیزش از دیدگاه نظریه‌های یادگیری

❖ نظریه انگیزش پیشرفت یا انگیزش موفقیت

✓ میل یا اشتیاق برای کسب موفقیت و شرکت در فعالیتهایی است که موفقیت در آنها به کوشش و توانایی شخص وابسته است.

✓ فراگیران دارای انگیزش پیشرفت سطح بالا همواره می‌خواهند موفق بشوند و آن را انتظار می‌کشند و وقتی شکست می‌خورند کوشش‌های خود را دو برابر می‌کنند و به فعالیت ادامه می‌دهند تا موفق شوند.

انگیزش از دیدگاه نظریه‌های یادگیری

❖ افرادی که دارای انگیزش پیشرفت قوی هستند در تکالیفی که دارای درجه دشواری متوسط هستند (نه خیلی دشوار نه خیلی آسان) توفیق زیادی به دست می آورند. (تکالیف چالش برانگیز)

❖ انگیزش اجتناب از شکست به گرایش فرد برای دوری گزیدن از شرمساری یا تحقیر وابسته به شکست گفته می شود.

✓ این افراد موقعیتهایی را ترجیح می دهند که در آنها نتیجه کار معلوم است و از بودن در موقعیتهایی که نتیجه آن معلوم نیست مضطرب می شوند لذا این افراد از درگیری با تکالیف چالش برانگیز می گریزند.

انگیزش از دیدگاه نظریه‌های یادگیری

❖ نظریه انگیزشی نسبت دادن

✓ بنا به این نظریه چگونگی ادراک و تفسیر فرد از علتهای موفقیت و شکست خودش از تعیین کننده‌های اصلی انگیزش او به حساب می‌آید.

شناخت دلایل انگیزش

شناخت دلایل انگیزش

مفاهیم کلی

- ❖ انگیزش درونی زمانی به وجود می آید که احساس شایستگی و خودتنظیمی (self regulated) همزمان با هم درک شوند.
- ❖ اگر فراگیران، خود را در یک محیط تحصیلی شایسته ندانند، دادن فرصتهایی جهت خودتعیینی فقط به کاهش انگیزش آنان منجر می شود.
- ❖ انگیزش درونی یک مسأله روان شناختی وابسته به موقعیت است و هیچ فراگیری همیشه حالت انگیزش درونی نخواهد داشت.

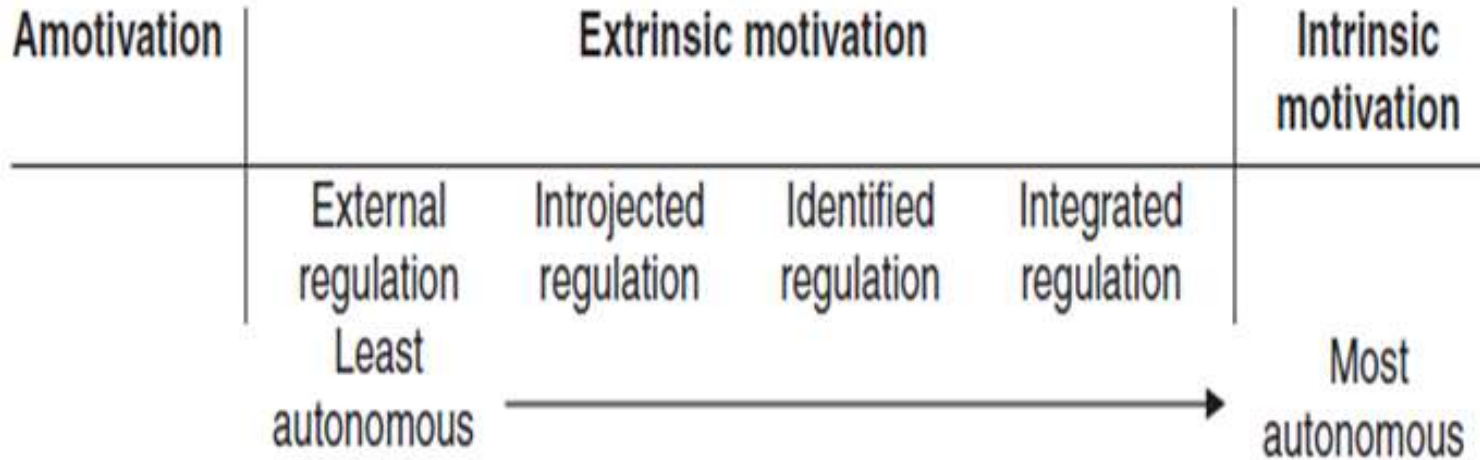
شناخت دلایل انگیزش مفاهیم کلی

- ❖ معلمان نباید انتظار داشته باشند که فراگیران آنان همیشه شایستگی و خودتعیینی را احساس می کنند زیرا هدایت برنامه های مدیریتی کلاس ممکن است در جهت اجرای مقررات کلاس و موسسه باشد.
- ❖ معلمان که خواستار اجرای برنامه های افزایش انگیزش درونی هستند، باید به خاطر داشته باشند که تغییر ادراک از خود، تدریجی و حتی گاهی آهسته است.
- ❖ در واقع انگیزش درونی براساس یک نیاز برای خودتنظیمی، توانایی است که با خواست فرد برای عمل و توانایی دستیابی به هدف مرتبط است.

شناخت دلایل انگیزش

❖ انگیزه یک پیوستار است

شناخت دلایل انگیزش

❖ به نظر شما:

آیا عوامل مؤثر در ایجاد انگیزه در دانشجویان علوم پزشکی با دانشجویان سایر رشته‌ها متفاوت است؟

شناخت دلایل انگیزش

❖ به چند دلیل انگیزه دانشجویان پزشکی با دانشجویان رشته‌های دیگر متفاوت است:

✓ به دلیل درهم آمیختگی با کارهای درمانی

✓ از همان ابتدا تعریف واضح از حرفه داشته و در یک مسیر مشخص حرکت می‌کنند.

✓ محیط یاددهی یادگیری بسیار اختصاصی دارند.

✓ دانشجویان از همان ابتدا انگیزه بسیار بالایی برای ورود به رشته دارند.

Kusurkar R. A., Ten Cate Th. J., M. Asperen VAN, Croiset G.. Motivation ✓
as an independent and a dependent variable in medical education: A review
of the literature. MEDICAL TEACHER. 2011;33:242-262.

شناخت انگیزش به عنوان یک متغیر مستقل (نتایج یک پژوهش)

❖ عواملی که تحت تأثیر انگیزش قرار می‌گیرند شامل:

- ✓ رفتار یادگیری و مطالعه
- ✓ عملکرد و موفقیت دانشگاهی
- ✓ انتخاب پزشکی به عنوان یک شغل (انگیزه کمک به مردم، مورد احترام بودن، موقعیت علمی و.....)
- ✓ انتخاب یک تخصص خاص در پزشکی
- ✓ تمایل به ادامه تحصیل

Kusurkar R. A., Ten Cate Th. J., M. Asperen VAN, Croiset G.. Motivation ❖
as an independent and a dependent variable in medical education: A review
of the literature. MEDICAL TEACHER. 2011;33:242-262.

شناخت انگیزش به عنوان یک متغیر وابسته (نتایج یک پژوهش)

❖ انگیزش تحت تأثیر عواملی قرار می گیرد که به دو دسته تقسیم می شود:

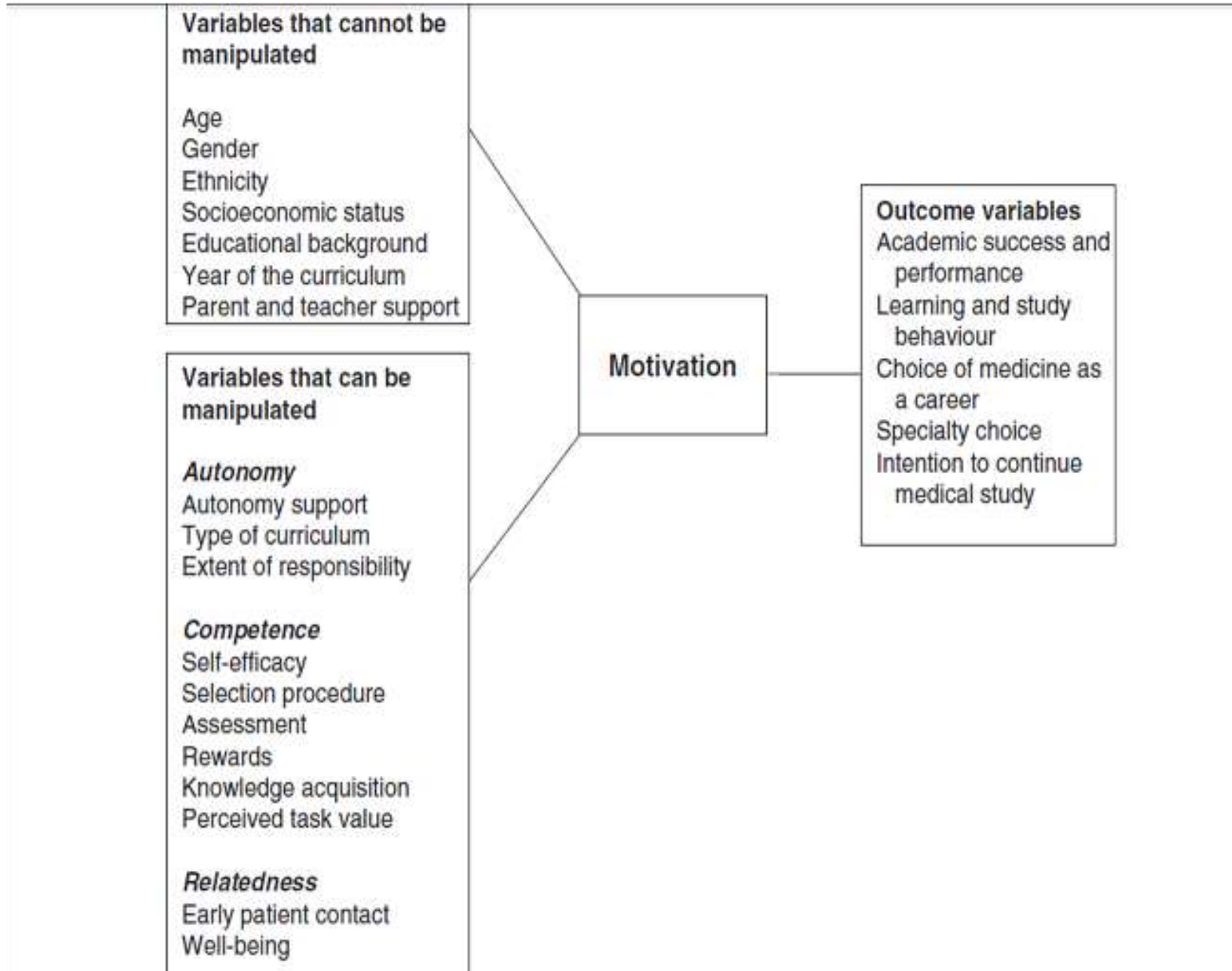
✓ عوامل قابل دستکاری

✓ عوامل غیرقابل دستکاری

Kusurkar R. A., Ten Cate Th. J., M. Asperen VAN, Croiset G.. Motivation ✓
as an independent and a dependent variable in medical education: A review
of the literature. MEDICAL TEACHER. 2011;33:242-262.

شناخت انگیزش به عنوان یک متغیر وابسته (نتایج یک پژوهش)

راهکارهای ایجاد انگیزش

بهترین راه ایجاد انگیزش در فراگیران نسبت به یادگیری،

بهبود شرایط یادگیری و افزایش سطح کیفیت روشهای آموزشی

است.

راهکارهای ایجاد انگیزش

❖ روشهای زیر معلم را در افزایش سطح انگیزش یادگیرندگان یاری می‌دهد.

❖ هدفهای آموزشی خود را در آغاز درس به یادگیرندگان بگویید و از آنها بخواهید تا برای خود نیز هدفهای یادگیری انتخاب کنند. داشتن هدف از سوی یادگیرنده موجب بالا رفتن سطح انگیزش او می‌شود.

❖ در شرایط مقتضی از تشویقهای کلامی استفاده کنید. مؤثرترین تشویق آن است که به رفتار و عملکرد درست فراگیر وابسته باشد. البته تشویق بیش از حد نیز از اثر تقویت‌کنندگی آن می‌کاهد.

❖ روانشناسی پرورشی نوین. سیف ۱۳۹۱

راهکارهای ایجاد انگیزش

- ❖ جو هیجانی مثبت در کلاس ایجاد کنید (جو عاری از ترس، اضطراب و هیجانات بالقوه منفی دیگر).
- ❖ پیامدهای منفی مشارکت یادگیرندگان در فعالیت یادگیری را، کاهش دهید. مشارکت یادگیرندگان باید با تقویت مثبت همراه شود.
- ❖ سعی کنید اشتیاق و علاقه‌ی خود به محتوای درس را عملاً برای دانش‌آموزان به عنوان الگو نشان دهید.
- ❖ معلم به عنوان الگو برای فراگیران یک منبع مشاهده‌ای از اطلاعات خودکارآمدی است.
- ❖ (روانشناسی پرورشی نوین. سیف ۱۳۹۱ و انگیزش در تعلیم و تربیت. شهرآرای)

راهکارهای ایجاد انگیزش

❖ از خاصیت برانگیزانندگی موضوعات مختلف استفاده کنید و آموزش خود را با تجارب و موارد جالب همراه سازید. بکوشید تا ضمن آموزش از بیان تجربه‌های شخصی استفاده کنید.

❖ هنگام آموزش مطالب تازه از مثالهای آشنا و هنگام کاربرد مطالب آموخته شده از موقعیتهای تازه استفاده کنید.

❖ تا آنجا که ممکن است مطالب درسی را به صورت معنی‌دار و در ارتباط با موقعیتهای واقعی زندگی ارائه دهید، و در حد امکان، در انجام فعالیتهای آموزشی به یادگیرندگان آزادی عمل بدهید.

❖ (روانشناسی پرورشی نوین. سیف ۱۳۹۱ و انگیزش در تعلیم و تربیت. شهرآرای)

راهکارهای ایجاد انگیزش

❖ مطالب آموزشی را از ساده به دشوار ارائه دهید. کسب موفقیت اولیه، انگیزش یادگیرنده را برای یادگیری‌های بیشتر افزایش می‌دهد و بر آمادگی‌های او می‌افزاید.

❖ از ایجاد رقابت بین فراگیران جلوگیری کنید. رقابت منجر به موفقیت تعدادی معدود و شکست اکثریت آنان خواهد شد.

(روانشناسی پرورشی نوین. سیف ۱۳۹۱ و انگیزش در تعلیم و تربیت. شهرآرای)

راهکارهای ایجاد انگیزش

- ❖ علاوه بر توضیح و تشریح مطالب به طور کلامی، تا آنجا که ممکن است از روشهای دیگر آموزشی نیز استفاده کنید و فراگیران را به مشارکت در یادگیری تشویق کنید.
- ❖ بحث گروهی، بازیهای آموزشی، گزارش انفرادی و گروهی به وسیله فراگیران و هر تدبیر دیگری که فراگیران را در فعالیت یادگیری شرکت دهد انگیزه آنان را افزایش خواهد داد.
- ❖ کسل کننده ترین روش آموزشی آن است که معلم تمام وقت کلاس را به خود اختصاص دهد و فرصت هیچگونه فعالیت و اظهارنظری را به یادگیرندگان ندهد.

راهکارهای ایجاد انگیزش

❖ از مشوقهای درونی و بیرونی استفاده کنید.

❖ از آزمونها و نمرات بعنوان وسیله ای برای ایجاد انگیزش در یادگیرندگان استفاده کنید. از آنجا که نتایج آزمونها با پاداشهای مختلف چون تأیید معلم، ارتقا به دوره بالاتر، دریافت گواهینامه و مانند این همراه است نمره ها می توانند دارای خاصیت انگیزشی زیادی باشند.

❖ (روانشناسی پرورشی نوین. سیف ۱۳۹۱ و انگیزش در تعلیم و تربیت. شهرآرای)

راهکارهای ایجاد انگیزش

- ❖ به فراگیران تکالیفی بدهید که نه خیلی ساده نه خیلی دشوار باشد.
- ❖ در فعالیت‌ها و تکالیف از تنوع و تازگی استفاده کنید.
- ❖ به فراگیران امکان انتخاب موضوعات مورد علاقه‌ی خودشان را بدهید.
- ❖ با ایجاد گروه‌های مشارکتی به ایجاد رابطه‌ی همکاری کمک کنید.
- ❖ فراگیران را تشویق به حل مسأله و تصمیم‌گیری کنید.
- ❖ از تکالیفی استفاده کنید که در خود فرصت‌هایی برای بازخورد دارند و همچنین برای بازخورد، فرصت‌های متعدد فراهم کنید.
- ❖ (روانشناسی پرورشی نوین. سیف ۱۳۹۱ و انگیزش در تعلیم و تربیت. شهرآرای)

راهکارهای ایجاد انگیزش

❖ قوانین را عادلانه و به طور یکسان در همه‌ی اوقات اجرا کنید.

❖ بر اساس ویژگی‌های کیفی فراگیران (مثلاً جنسیت، نژاد، سابقه‌ی والدین) که ربطی به عملکرد آنها ندارد، انتظارات متفاوتی را از دانش‌آموزان مختلف در ذهن خود ایجاد نکنید.

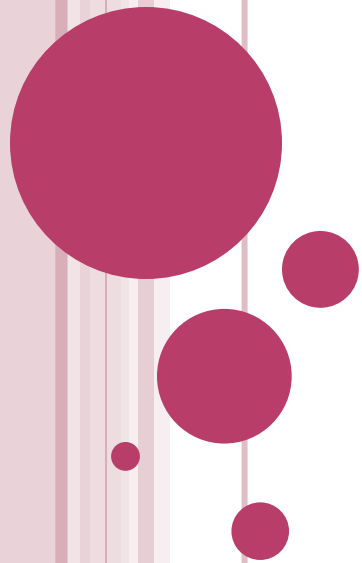
❖ فرض را بر این بگذارید که همه فراگیران می‌توانند یاد بگیرند و این انتظار را به آنها منتقل کنید.

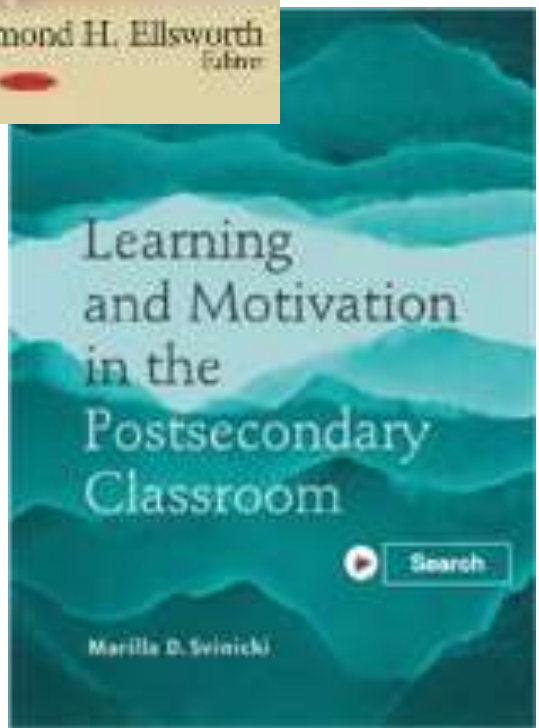
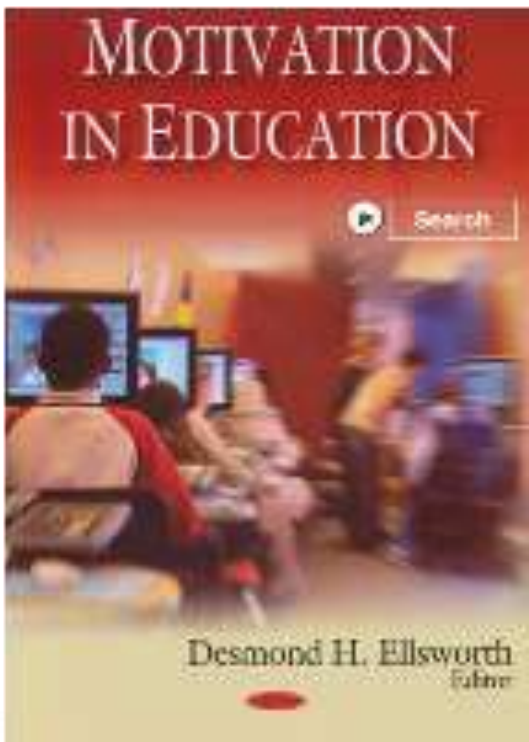
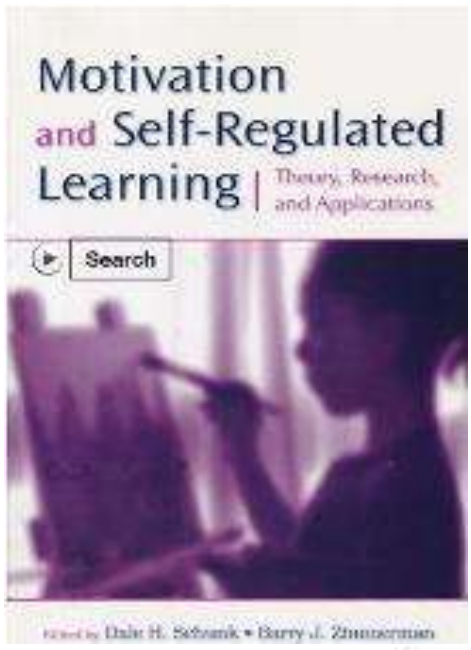

❖ (انگیزش در تعلیم و تربیت. شهرآرای)

چند منبع جهت مطالعه بیشتر

WEB PAPER

Motivation as an independent and a dependent variable in medical education: A review of the literature

R. A. KUSURKAR^{1,2}, TH. J. TEN CATE¹, M. VAN ASPEREN¹ & G. CROISET²

¹University Medical Center Utrecht, The Netherlands, ²VU University Medical Center, The Netherlands

Contents lists available at ScienceDirect

Learning and Individual Differences

journal homepage: www.elsevier.com/locate/lindif

Academic self-concept, autonomous academic motivation, and academic achievement: Mediating and additive effects

Frédéric Guay*, Catherine F. Ratelle, Amélie Roy, David Litalien

Faculty of Educational Sciences, Laval University

مقاله تحقیقی

طب و تزکیه: سال چهاردهم - تابستان ۱۳۸۴ - صفحه ۱۰ تا ۱۵

میزان انگیزه دانشجویان پزشکی نسبت به رشته خود در مقاطع مختلف تحصیلی

نویسنده: دکتر داریوش شکیبایی^۱، شهروز ایران فر^۲،
نصرت اله منتظر^۳، منصور رضایی^۴، ناهد باقر^۵

ارتباط انگیزش تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

علی‌رضا یوسفی، غلام‌رضا قاسمی، سمانه فیروزنیا*

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / بهار ۱۳۸۸؛ ۹(۱): ۷۹ تا ۸۵